

4. Асірян С. Р., Белей О. В., Дулепа В. П. „Дефіцит демократії” у Європейському Союзі: сучасний стан і шляхи вирішення. Юридичний науковий електронний журнал. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-8/124>

5. Енциклопедія політичної думки. URL. Електронний ресурс: <http://slovopedia.org.ua/40/53407/261250.html>.

6. Чумаков Д. Д. Проблема розвитку громадянського суспільства в Україні в контексті його взаємодії з інститутом держави. Грані. № 6. 2014. С. 131–135.

7. Івченко Ю. Громадянський патріотизм як основа національної єдності (філософсько-правові аспекти) // Підприємництво, господарство і право. № 9. 2017. С. 223–226.

8. Снайдер Т. Криваві землі: Європа поміж Гітлером та Сталіним : монографія. Кивь : Грані-Т, 2011. 447 с.

*Назаренко Ольга Анатоліївна,
старший викладач кафедри історії та філософії
навчально-наукового інституту права та психології,
кандидат юридичних наук*

*Харченко Наталія Петрівна,
доцент кафедри теорії, історії та філософії
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук*

ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Традиційні погляди на характер політичного життя суспільства підлягають особливій увазі та аналізу з урахуванням фактичних реалій сьогодення. Так, у держави, яка знаходиться в умовах воєнного стану, суспільні відносини піддаються різного роду змінам та трансформаціям, які знаходять своє відображення у процесі реалізації соціально важливих питань. Зокрема, буденні процеси в житті соціуму та проблеми пов'язані з його існуванням вимагають від самої держави, а також громадянського суспільства дотримуватись відповідних нормативно-правових приписів, дбаючи при цьому про розвиток власного правового менталітету, правосвідомості, правової культури. Оскільки, кожна сучасна демократична держава незважаючи на можливі політичні проблеми працює над тим, щоб сприяти збереженню та розвитку правових цінностей в середині свого суспільства. Формування високого рівня правосвідомості та правової культури допомагають удосконалити власний правовий менталітет, надаючи перевагу пріоритетним правам і свободи людини, які мають першочергове значення для всіх демократичних держав світу.

Сучасна стратегія політичного розвитку має відображати прибічність до правового виховання та утримання від посягання на норми закону. Безпечне навколишнє середовище потребує дотримання правопорядку, яке має забезпечуватись в тому числі за допомогою внутрішніх, моральних та правових переконань особи. Саме володіння знаннями про право застерігає особу від вчинення правопорушень. На сьогоднішній день стрімкі глобалізаційні процеси вимагають від держави та громадянського суспільства діяти у відповідності з потребами і змінами часу, керуватись правовими засадами для досягнення цілей подальшого демократичного розвитку, а також не допустити нехтування правовими цінностями.

Для розкриття ідеологічного аспекту політичного життя суспільства важливо звернути увагу саме на розуміння поняття правової ідеології, яке на думку В. Толстенко з одного боку, безпосередньо несе в собі всі необхідні елементи, які утворюють інтелектуальний зріз правової культури, а з іншого – сприяє реалізації всіх її основних функцій. Сама по собі правова ідеологія здійснює вплив на такі базові елементи правової культури, як правові відносини, правопорядок та правова свідомість [1, с. 23]. На думку Л.В. Карнаушенко правова ідеологія – це один з ключових елементів соціально-правової системи тісно пов'язаних з духовною культурою суспільства. Стабільно функціонуюча система правової ідеології формує особливе світосприйняття, коли людина раціонально усвідомлює необхідність дотримання законів, важливість права як основного регулятора життя в державі [2, с. 119]. Характеризуючи ідеологічний аспект важливо зазначити про наявність правової культури, яку варто розглядати як характеристику якісного стану правового життя суспільства, яке характеризується досягнутим рівнем розвитку правової системи – станом та рівнем правової свідомості, юридичної науки, системи законодавства, правозастосовної практики, законності та правопорядку, правової освіти, а також ступенем гарантованості основних прав та свобод людини [3, с. 53]. Як стверджує А.Г. Карась, соціально-теоретичні та методологічні принципи визначення сутності правової культури пов'язані з виявленням ставлення класу, групи, суспільства, колективу до свого правового та соціального життя, характеру, змісту та цілей права, політичного устрою держави, суспільних і правових процесів, фактів, явищ, механізмів, законів, засобів і форм функціонування. Тільки реальна практична правова діяльність може бути критерієм оволодіння правовою культурою, але за умови результативності й змістовності заради всього суспільства [4, с. 67–68]. Загалом, варто зазначити, що правова ідеологія та правова культура взаємопов'язані з правовими цінностями, які наповнюють собою ідеологічний аспект політичного життя сучасного суспільства.

Крім того, окремо слід зазначити, що становлення правових цінностей представляю собою наслідок або можна сказати певний результат процесу відчуження влади від суспільства, тобто виникнення публічної влади, яка не співпадає з суспільством. Систему правових цінностей доповнює саме система цінностей політичних. Під правом розуміється явище загальнообов'язкового нормативного регулювання у всеохоплюючих політичних організаціях. Разом з

тим, сама ж по собі сутність права виражається в двох основних проявах або функціях : з однієї сторони, воно представляє, відводить особі провідну сферу свободи; з іншої сторони, воно обмежує цю сферу цілим рядом приписів, зокрема рядом обов'язкових правил [5, с. 233]. Так чи інакше, правові цінності представляють собою багатогранне явище, що зосереджують в собі цілий комплекс різноманітних елементів, які приймають активну участь в реальному процесі суспільного життя. Ідеологічний аспект відображає цілий ряд цінностей про які повинні дбати всі суб'єкти політики, оскільки вони взаємопов'язані з механізмом реалізації ними своїх прав та інтересів у різних соціальних напрямках. Для того, щоб забезпечити стабільну правову основу для правового життя суспільства, важливо чітко усвідомлювати значимість права, як регулятора відносини між різними суб'єктами політичної системи. Його владний характер виокремлюється серед всіх інших видів соціальних норм, в тому числі і політичних. Особливість норми права полягає в тому, щоб охороняти, захищати інтереси держави та громадянського суспільства, а саме допомагати їм становитись більш досконалішими. Тому що, політична система суспільства у якій присутній правовий нігілізм може опинитися у скрутному становищі, яке похитне його демократичні засади.

Так, на думку О.В. Волошенюка, правовий нігілізм варто розглядати у широкому та вузькому розумінні. Так, у широкому значенні він демонструє різноманітні прояви негативного ставлення до права, а також до окремих сфер юридичної діяльності та правового регулювання, сумнівів у силі та ефективності права, його справедливості. Натомість у вузькому розумінні повну зневіру у справедливості, ефективності та силі права [6, с. 7]. Також, О.П. Дзьобань вважає, що можна представити правовий нігілізм як стан суспільної свідомості для якого характерні: 1) негативна оцінка права (заперечення його як соціальної цінності); 2) поширеність навиків і стереотипів неправової, протиправної поведінки; 3) юридична некомпетентність (відсутність правових знань) [7, с. 46]. Негативне ставлення до права викликає занепокоєння, що пов'язане з можливістю виникнення реальної загрози для порушення демократичного ладу в політичному житті суспільства, зачіпаючи тим самим ціннісні орієнтири залежного від права його існування. На сьогоднішній день право продовжує бути уособленням свободи, рівності та демократії, які так необхідні для його політичного життя.

Отже, можна зробити висновок про те, що ідеологічний аспект політичного життя відіграє важливу роль для сучасних тенденцій євроінтеграційного, західного розвитку, зокрема, що стосується життя кожної демократичної держави та її громадянського суспільства, які демонструють спільну правову взаємодію. Разом вони приймають участь в правотворчому процесі, який представляє собою важливу значимість, адже за результатами його здійснення відбувається безпосередній вплив на найголовніші соціальні цінності, такі як права та свободи людини. Всі вони повинні бути захищеними та реалізованими за допомогою різних суб'єктів політичної системи. Існування ідеологічного аспекту вимагає особливої уваги в контексті демократичного розвитку суспільства, що буде сприяти подальшому вільному становленню та розвитку

правових ідей з метою забезпечення інтересів людини. При цьому, окремо варто наголосити на тому, що політичний розвиток й надалі буде залежати від економічних, культурних, духовних та інших соціальних інтересів. Саме тому, особливо важливо пропускати всі значимі процеси через призму пріоритетності прав та свобод людини і громадянина, які безпосередньо взаємопов'язані з ідеологічною складовою політичного життя суспільства на всіх етапах його історичного розвитку.

Список використаних джерел

1. Толстенко В. Правова ідеологія в процесі формування правової культури : проблеми теорії і практики. *Юридична Україна*. № 4. 2004. С. 18–24.
2. Карнаушенко Л.В. Правова ідеологія: особливості репрезентації в масовій свідомості. *Суспільство і право*. № 3 (65). 2018. С. 119–123
3. Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства : моногр. / за ред.: Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка ; НДІ будівництва та місцевого самоврядування АПрН України. Х. : Право, 2007. 248 с.
4. Карась А. Г. Правова культура сучасної України: гносеологічний аспект *Держава і право*. Вип. 50. 2010. С. 63–71.
5. Філософія та енциклопедія права в Університеті Святого Володимира / за ред.: І. С. Гриценка. Київ : Либідь, 2011. Кн. 2. 448 с.
6. Волошенюк О. В. Правовий нігілізм у пострадянському суспільстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2000. 16 с.
7. Дзьобань О. П. Передумови та сенс правового нігілізму. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2009. № 1. С. 42–50.

*Носенко Олександр Володимирович,
доцент кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філософських наук*

ЩОДО ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ БЮРОКРАТИЧНИХ СТРУКТУР: УКРАЇНСЬКИЙ АКЦЕНТ

У сучасному суспільстві державні установи здійснюють значний вплив на життя громадян, а бюрократія виконує важливу функцію реалізації державної політики, але відсутність дієвих механізмів відповідальності за можливі порушення і помилки в такій діяльності породжує низку серйозних проблем. Через невідповідальність службовців, громадяни стикаються з неефективністю адміністративних послуг, затягуванням розгляду звернень та зловживанням